

ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИҒИНИ ҚЎЛЛАШНИНГ ХАЛҚАРО АМАЛИЁТДАГИ МОДЕЛЛАРИ

Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич

Ўзбекистон Республикаси Солиқ қўмитаси хузуридаги Фискал институти

“Солиқлар ва солиққа тортиш” кафедраси доценти (PhD)

ТЕЛ: 90-644-74-77

Аннотация. Мақола қўшилган қиймат солиғини (ҚҚС) қўллаш бўйича илғор тажрибаларни чуқур ўрганишни назарда тутди. Ушбу тадқиқот натижалари солиқ органлари ва корхоналарга ҚҚСга ёндашувларини оптималлаштиришда йўл-йўриқ кўрсатишга мўлжалланган.

Калит сўзлар: солиқлар, иқўшилган қиймат солиғи, прогрессив, регрессив, истеъмол солиғи

Абстрактный. В статье проводится углубленное исследование передовой практики применения налога на добавленную стоимость (НДС). Результаты данного исследования призваны помочь налоговым органам и бизнесу оптимизировать подход к уплате НДС.

Ключевые слова: налоги, налог на добавленную стоимость, прогрессивный, регрессивный, налог на потребление.

Abstract. The article provides an in-depth study of best practices in the application of value added tax (VAT). The results of this study are intended to guide tax authorities and businesses in optimizing their approach to VAT.

Key words: taxes, value added tax, progressive, regressive, consumption tax

Кириш

Қўшилган қиймат солиғи (ҚҚС) ишлаб чиқариш ва тақсимлаш занжирининг ҳар бир босқичида ундириладиган истеъмол солиғи. 1950 йилларда Францияда пайдо бўлган ҚҚС ўша пайтдан бери жаҳон миқёсида мавқега эга бўлди, аксарият мамлакатлар уни солиқ тузилмаларига киритдилар. ҚҚСнинг ҳамма жойда мавжудлиги унинг турли хил иқтисодий шароитларда мослашувчанлиги ва самарадорлигини таъкидлайди.¹

ҚҚС давлат молиясининг ажралмас қисмига айланиб бораётганлиги сабабли, даромадларни шакллантириш ва иқтисодий ўсиш учун мақбул натижаларни таъминлаш учун унинг қўлланилишини синчиклаб кўриб чиқиш зарур. ҚҚС тизимларига хос бўлган мураккабликлар ва доимий ривожланиб бораётган глобал иқтисодий манзара солиқ маъмуриятчилигига йўл-йўриқ

¹ Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. Экономика И Образование, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823

кўрсатиши мумкин бўлган энг яхши амалиётларни синчковлик билан ўрганишни талаб қилади. Мамлакатлар доимий равишда солиқ тизимларини оптималлаштиришга интилаётган бир пайтда, ҚҚСни қўллаш бўйича хорижий давлатларнинг илғор тажрибаларини ўрганиш муҳим аҳамиятга эга. Ушбу тадқиқотимизда турли мамлакатлар томонидан ҚҚС тизимларининг самарадорлигини ошириш учун қабул қилинган баъзи асосий стратегия ва ёндашувларни кўриб чиқамиз.

Асосий қисим

Кўшилган қиймат солиғини моҳиятини янада кенгроқ англаш учун илмий тадқиқотларни кўриб чиқишимиз лозим. Бу эса ушбу солиқ турининг аҳамиятини ва бошқа мамлакатлардаги тажрибасини кенгроқ тушунишимизга имкон беради. Хусусан, иқтисодиётнинг тарихига назар соладиган бўлсак, солиққа тортишнинг асосий принципи прогрессив солиқни тўлаш қобилиятидир, яъни юқори даромадли шахслар кам даромадли шахсларга караганда кўпроқ солиққа тортилиши керак (Смит, 1776). ҚҚС регрессив таъсирга эга бўлса, у бойликни бойлардан бахтсизларга қайта тақсимлаш мақсадини бузади ва кам даромадли турмуш даражасини ёмонлаштиради. Бу нима учун ҚҚС ҳукуматига эга бўлган бир нечта давлатлар хизматлар ва товарларга истиснолар рўйхатини ёки барча учун мажбурий бўлган асосий хизматлар ва товарлар учун ноль ставка ҚҚСни амалга оширишини тавсифлайди (Сноссен, 1992). Баъзи мамлакатлар солиқ адолатлилигини таъминлаш учун тўлов қобилияти принципи билан кафолатланганидек, исрофгарчиликка тегишли товарларга нисбатан ҚҚС ставкаси ёки жорий ставкадан юқорироқ ставка қўлланилишини истисно қилади.² Шундай қилиб, ҚҚС тизимини жорий этиш ёки ислоҳ қилиш учун ҳаракат қилганда, улар тизим регрессив эмаслигини ва кам таъминланган уй хўжаликларини янада қашшоқлаштирмаслигини таъминлаши керак (Алавуотунки ва бошқ., 2019).

ҚҚС тизимлари турли мамлакатларда сезиларли даражада фарқланади, улар фаолият юритадиган турли иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий муҳитларни акс эттиради. Ушбу алоҳида моделларни чуқур таҳлил қилиш ҳар бирига хос кучли ва заиф томонларини аниқлаш учун жуда муҳимдир.

ҚҚСни уйғунлаштириш модели. Европа Иттифоқи доирасида ягона ички бозорни ривожлантириш учун аъзо давлатлар ўртасида ҚҚС тизимини уйғунлаштириш бўйича биргаликда ҳаракат қилинди. Ушбу модель ҚҚС ставкалари ва солиққа тортишда изчилликни таъкидлайди, трансчегаравий савдода ишқаланишни камайтиради. Ушбу ёндашувнинг кучи унинг турли иқтисодиётлардаги бизнес учун тенг шароит яратиш қобилиятидир. Бирок,

² Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). xufiyona iktisodiyotni kamaytirishda eksport-import operatsiyalarini takomillashtirish yo'llari. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali , 21 (1), 269–275. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2884> dan olindi

аъзо давлатлар ўртасидаги иқтисодий номутаносибликларни бартараф этишда қийинчиликлар юзага келади, чунки ягона ўлчамли ёндашув тўлиқ мос келмаслиги мумкин.³

Истеъмолга асосланган модель. Сингапурнинг ҚҚС тизими кўпинча соддалиги ва самарадорлиги учун мақтовга сазовор. Солиқлар биринчи навбатда товарлар ва хизматларнинг якуний истеъмолидан олинадиган истеъмолга асосланган ёндашув ишлаб чиқариш ва савдодаги бузилишларни минималлаштиради.⁴ Ушбу модель ортқча истеъмолни тўхтатиб, жамғарма ва инвестицияларни рағбатлантиради. Унинг афзалликларига қарамай, танқидчилар бундай тизимлар кам таъминланган уй хўжаликларига номутаносиб таъсир кўрсатиши ва бир-бирини тўлдирувчи ижтимоий сиёсатни талаб қилишини таъкидлайдилар.⁵

Товар ва хизматлар солиғи модели. Австралиянинг товар ва хизматлар солиғини қабул қилиши истеъмол солиғининг кенг қамровли моделини ифодалайди.⁶ Унинг кенг базаси ва нисбатан паст даражаси иқтисодий фаолиятнинг кенг доирасини қамраб олишга қаратилган. Ушбу модели нисбатан пастроқ солиқ юки билан даромад олишда устунлик қилади. Бироқ, муҳим бўлмаган товарлар ўртасидаги мос мувозанатни ва муайян демографик гуруҳларга мумкин бўлган регрессив таъсирни аниқлашда қийинчиликлар пайдо бўлади.

ҚҚСнинг ягона модели. Яқинда Бирлашган Араб Амирликлари ўзига аъзо амирликлар бўйлаб ягона ҚҚС тизимини жорий қилди. Ушбу модель турли хил иқтисодий шароитларда ҚҚСнинг мослашувини намоиш этади. Бирлашган Араб Амирликларида ҚҚСнинг жорий этилиши нефть даромадларига жуда боғлиқ бўлган иқтисодларда ҳам муваффақиятли амалга ошириш имкониятларини кўрсатди. Кенг тарқалган мувофиқликни таъминлаш ва тизимни минтақада кенг тарқалган ноёб бизнес тузилмаларига мослаштиришда муаммолар мавжуд.⁷

Умуман олганда, қўшилган қиймат солиғини қўллаш бўйича хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганиш солиқ тизимини

³ Қурбонov Мухиддин Абдуллаевич. (2023). хуфиёна иқтисодиётга курашиш жараёнида бюджет интизомини мустаҳкамлашнинг зарурлиги хуфиёна иқтисодиётга курашиш жараёнида бюджет интизомини мустаҳкамлашнинг зарурлиги. World Scientific Research Journal, 21(1), 153–165. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2873>

⁴ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). xufiyona iqtisodiyot sharoitida nazorat o'rganlari faolyatini yana takomillashtirish. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 21 (1), 221–231. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2880> dan olindi

⁵ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). xufiyona iqtisodiyot sharoitida davlat moliyaviy nazorati va uni takomillashtirish yo'nalishlari. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 21 (1), 248–259. <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2882> dan olindi

⁶ Muxiddin Abdullaevich Qurbonov, & Ergashev Uyg'un Jabborovich. (2023). kameral soliq tekshiruvda inson omilini kamaytirishda smart texnologiyalardan foydalanish istiqbollari. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 21 (1), 260–268. <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2883> dan olindi

⁷ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). xufiyona iqtisodiyotda eksport-importni soliqqa tortish tartibi. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 21 (1), 176–181. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2875> dan olindi

оптималлаштиришга интилаётган давлатлар учун қимматли тушунчаларни беради.⁸ Технология интеграциясидан ҳамкорлик ва қонунчиликдаги соддаликка қадар кўплаб сабоқларни ўрганиш керак. Ушбу илғор тажрибаларни қўллаш ва мослаштириш орқали мамлакатлар иқтисодий ўсишни рағбатлантирадиган, қонунчиликка риоя қилишни кучайтирадиган ва солиқ юкининг адолатли тақсимланишини таъминловчи мустаҳкам ҚҚС тизимини яратиши мумкин. Жаҳон иқтисодий муҳити ривожланиб борар экан, халқаро тажрибаларни узлуксиз ўрганиш самарали солиқ сиёсатини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди.⁹

Хорижий мамлакатларнинг ҚҚС моделларини ўрганиш асосида Ўзбекистон бўйича хулосани шакллантириш ушбу моделларда аниқланган кучли ва заиф томонларни умумлаштириш ҳамда Ўзбекистоннинг ўзига хос иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий жиҳатини ҳисобга олишни ўз ичига олади.¹⁰

ХУЛОСА

Хорижий ҚҚС моделларидан олинган маълумотлар Ўзбекистоннинг ёндашувини кўрсатиши мумкин бўлсада, муваффақият ушбу илғор тажрибаларни мамлакатнинг иқтисодий шароитларига мослаштириш учун синчковлик билан мослаштириш ва доимий баҳолаш ва манфаатдор томонларни жалб қилиш асосида самарали амалга оширишга боғлиқ.

Хорижий илғор тажрибаларни ўзлаштиришдан олинган самарадорлик Ўзбекистоннинг ушбу амалиётни ўзининг ноёб шароитларига мослаш қобилиятига боғлиқ. Хорижий моделлар асос бўлсада, Ўзбекистон ўзининг ижтимоий-иқтисодий шароитлари, институционал салоҳияти ва сиёсат мақсадларини ҳисобга олиши керак.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. Экономика И Образование, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823
2. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТАРТИБИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 176–181. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2875>
3. Пардаев Файзулла Гаффарович, & Мухиддин Абдуллаевич Курбонов. (2023). ИСТИҚБОЛДА ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИҒИ ХИСОБИНИ ЮРИТИШДА

⁸ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). davlat xaridlari jarayonlarini tashkil etishi va boshqarishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarni takomillashtirish. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 16(1), 170–177. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2715> dan olindi

⁹ Pardaev Fayzulla Gaffarovich, & Muxiddin Abdullaevich Qurbonov. (2023). istiqbolda qo'shilgan qiymat solig'i xisobini yuritishda avtomatlashtirilgan dashbordlardan samarali foydalanish. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 21 (1), 189–196. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2877> dan olindi

¹⁰ Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. Экономика И Образование, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823

- АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ДАШБОРДЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ. World Scientific Research Journal, 21(1), 189–196. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2877>
4. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА БЮДЖЕТ НАЗОРАТИНИНГ ТИЗИМЛИ ТАҲЛИЛИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 197–210. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2878>
  5. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА НАЗОРАТ ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. World Scientific Research Journal, 21(1), 221–231. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2880>
  6. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 248–259. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2882>
  7. Мухиддин Абдуллаевич Курбонов, & Эргашев Уйғун Жабборович. (2023). КАМЕРАЛ СОЛИҚ ТЕКШИРУВИДА ИНСОН ОМИЛИНИ КАМАЙТИРИШДА СМАРТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 260–268. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2883>
  8. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТНИ КАМАЙТИРИШДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТ ОПЕРАЦИЯЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 269–275. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2884>
  9. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТГА КУРАШИШ ЖАРАЁНИДА БЮДЖЕТ ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ ЗАРУРЛИГИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 153–165. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2873>
  10. Файзиев, Ф. А. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА ЎЗИНИ ЎЗИ БАНД ҚИЛИШ: РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ ВА СОЛИҚ ТИЗИМИДАГИ ЎРНИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 426-434. https://gospodarkainnowacje.pl/index.php/issue_view_32/article/view/2099
  11. Рахимов М.Ю. Иқтисодиёт субъектлари молиявий ҳолатининг таҳлили. Ўқув кўлланма.-Т.;“Iqtisod-Moliya”, 2013. -390 б.
  12. Нурманов, У. А. (2022). ИҚТИСОДИЁТНИ ГЛОБАЛЛАШУ ШАРОИТИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ТАҲЛИЛИНИНГ НАЗАРИЙ-УСЛУБИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. *"Экономика и туризм" международный научно-инновационной журнал*, 4(6). Retrieved from <http://interjournal.uz/index.php/journals/article/view/82>
  13. Файзиев Фаррух Абдуллахожаевич. (2023). КЎЧМАС МУЛКНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 232–247. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2881>
  14. Тулаев Мирзакул Саламович. (2023). КОРХОНАЛАРНИНГ МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТИНИ ТАШҚИ АУДИТОРЛАР ТОМОНИДАН ТЕКШИРИШ МАСАЛАЛАРИ . World Scientific Research Journal, 16(1), 252–258. Retrieved from <http://wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2724>

15. Қличев, Б. (2021). Хўжалик юритувчи субъектларда ишбилармонлик фаоллиги таҳлили. *Актуар молия ва бухгалтерия ҳисоби*, 1 (3)-сон, 1-9. Retrieved from <https://finance.tsue.uz/wp-content/uploads/2021/06/4.-Қличев-Б.pdf>
16. Yakubov U. (2021). IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND METHODOLOGY IN ORGANIZATION OF JOINT VENTURES. *Эконмока и бизнес: теория и практика*. 4-2 (74). ISSN 2411 0450.
17. Yakubov U. (2022). MODELING THE ANALYSIS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY. *Web of scientist: International scientific research journal* ISSN: 2776-0979, Volume 3, Issue 2
18. Қличев, Б. (2021, ноябрь 19). Ички аудит хизмати фаолиятида иқтисодий таҳлилни такомиллаштириш масалалари. Рақамли иқтисодиёт шароитида солиқ маъмуриятчилиги ва халқаро солиққа тортиш механизмини такомиллаштириш. Халқаро конференция материаллари тўплами. Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531234>
19. Ibragimov G. (2022). Digitalization of the economy of Uzbekistan: experience and prospects. *International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS)*, 12(05), 102-109. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS10-May2022.pdf>
20. Tulaev, M. (2021). МҲХС БҲЙИЧА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ: ТАЙЁРЛАШ ВА АВТОМАТЛАШТИРИШ. *Архив научных исследований*.
21. Асаналиевна, С. З. (2022). Факторы Устойчивого Развития Предприятий. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*, 3(4), 65-70. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/QSMX8>
22. Tulaev, M. (2019). Финансовая отчетность: на пути соответствия национальным и международным стандартам. *Архив научных исследований*, 1(1). извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/723>
23. Pardayevich, K. B. (2023). Analysis of the Maximum Volume of Production in Cement Production Enterprises in Uzbekistan. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 5(6), 1-8. Retrieved from <https://journals.researchparks.org/index.php/IJEFSD/article/view/4460>
24. Tulayev M., Axmedov A. (2023). Balansning tarkibiy tuzilishi va unga ta'sir etuvchi omillar. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 8, 71-77
25. Rahimov M.Yu. (2013). An analysis of the financial condition of economic entities. *Educational manual*. -Т.: Finance.
26. Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2023). Xo'jalik yurituvchi subyektlarda ishlab chiqarishning maksimal hajmi tahlili. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 5 (2023), 187-192.
27. Ибрагимов, Г. А. (2023). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ. *Gospodarka i Innowacje*, 68-73.
28. Ibragimov, G. A. (2021). Business Analysis In The Digital Economy. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(7), 4543-4549.
29. Tulayev M. (2023). Moliyaviy hisobotning halqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot: tayyorlash va avtomatlashtirish. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 6, 134 -138.
30. Samadova Nargiza Rasulovna. (2022). ANALYSIS OF INDICATORS REPRESENTING THE ECONOMIC POTENTIAL OF ECONOMIC ENTITIES AND ITS DISTINCTIVE FEATURES. *European Journal of Research Development and Sustainability*, 3(11), 108-111. Retrieved from <https://www.scholarzest.com/index.php/ejrds/article/view/2960>

31. Нурманов, У. А. (2022). ХЎЖАЛИК СУБЪЕКТЛАРИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ВА УЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИЙ КЎРСАТКИЧЛАРИ. *Журнал Инновации в Экономике*, 5(2). Retrieved from <https://tadqiqot.uz/index.php/economy/article/view/4757>
32. Sagdillayeva, Z. A. (2023). BUSINESS ANALYSIS IS A NEW DIRECTION OF ANALYTICAL WORK. *Intent Research Scientific Journal*, 2(6), 93-104.
33. Asanalievna, S. Z. (2022). ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE. *湖南大学学报 (自然科学版)*, 49(10). Retrieved from <https://johuns.net/index.php/publishing/454.pdf>
34. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). TAX POTENTIAL AS AN INDICATOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries*, 1(8), 41–45. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/305>
35. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). THEORETICAL APPROACHES TO THE CONCEPT OF "TAX POTENTIAL" AND METHODS OF ITS ASSESSMENT. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries*, 1(8), 21–25. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/302>
36. Султанов Махмуд Ахмедович. (2023). ИНВЕСТИЦИЯ ФОНДЛАРИДА ДИВИДЕНД СИЁСАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ. *World Scientific Research Journal*, 16(1), 163–169. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2714>
37. Қличев, Б. (2021). Инновацион фаолиятда асосий воситалар таҳлилини ташкил этиш масалалари. Инновацион иқтисодиёт: муаммолар, таҳлил ва ривожланиш истиқболлари. Қарши, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531216>
38. Sultanov, M. (2023). Features of Dividend Allocation and Taxation in Investment Funds of Uzbekistan. *Asian Journal of Technology & Management Research (AJTMR) ISSN, 2249(0892)*.
39. Қличев, Б. (2021, сентябрь 30). Меҳнат мотивациясида моддий рағбатлантириш таҳлили. Молия-банк тизимида илм-фан, таълимнинг инновацион инфратузилмасини шакллантириш ва ривожлантиришда тошкент молия институтининг ўрни. Конференция материаллари тўплами, Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531256>
40. Yakubov Ulugbek. (2023). ISSUES OF ASSESSING THE JOINT ACTIVITY OF BUSINESS ENTITIES. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 14, 57–61. Retrieved from <https://ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/557>.
41. Якубов, У. (2023). КОРХОНАНИНГ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТИНИ КОМПЛЕКС ТАҲЛИЛИ. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 3(4), 132–139. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/EJLFAS/article/view/12603>.
42. Ibragimov G. (2022). Introduction of digital solutions to the economy of Uzbekistan: problems and solutions. *International Journal of Research in IT and Management (IJRIM)*, 12(9), 34-39. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRIM2Sep22-Uzb-1.pdf>
43. Ibragimov G. (2022). Keeping records of imported goods while improving customs administration in Uzbekistan. *International Journal of Research in Finance and Marketing (IJRFM)*, 12(11), 30-34. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRFM3Nov22-Uzb.pdf>

44. Klichev, V. (2014). Бошқарув ҳисобида баҳо шакллантиришни такомиллаштириш масалалари. Молия, 2014(5), 10–15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10522860>
45. Қличев, Б. (2022). Истеъмолчи манфаатлари асосида маҳсулотга баҳо шакллантириш масалалари таҳлили. Iqtisodiyot: tahlillar va prognozlar, 4 (20)-сон, 170-175.
46. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ОПЕРАЦИОН ФАОЛИЯТ НАТИЖАЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТАҲЛИЛИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 182–188. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2876>
47. Nargiza Samadova. (2023). INFORMATION SOURCES OF ECONOMIC COMPETENCE ANALYSIS OF ECONOMIC SUBJECTS AND THEIR CLASSIFICATION. *Academia Repository*, 4(12), 278–283. Retrieved from <https://academiarepo.org/index.php/1/article/view/290>
48. Tulaev, M. (2020). Учет корпоративных облигаций. *Архив научных исследований*, 1(25). извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/2783>
49. Ibragimov, G., & Yakubov, U. (2015). Agricultural Development in Uzbekistan. *SCIENTIFIC ENQUIRY IN THE CONTEMPORARY WORLD: THEORETICAL BASICS AND INNOVATIVE APPROACH*, 74. Retrieved from https://bmpublgroup.com/assets/1_26_4_1.pdf#page=75
50. Gayratjon Ibragimov Artikovich. (2022). GLOBAL DIGITALIZATION AND THE PLACE OF UZBEKISTAN. IV ФОРУМ «ЭКОНОМИКА В МЕНЯЮЩЕМСЯ МИРЕ» 2022 май КАЗАНЬ-ТАШКЕНТ), Казань-Ташкент. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6627529>
51. Ibragimov G. (2023). Problems of training financial analysts in the republic of Uzbekistan. *International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS)*, 13(06), 108-115. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS11June23-Uzb.pdf>
52. М.Ю.Рахимов. (2023). МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ ТАҲЛИЛИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР. World Scientific Research Journal, 21(1), 211–220. Retrieved from <http://www.wsjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2879>